

УДК :336.14:338.27

ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ МІСТА

Семененко О.Г.,
Зелик С.С.,
Боголіб М.А.

Метою роботи є опрацювання теоретичних принципів і методик економічного моделювання та прогнозування дохідної частини бюджету територіальної громади, вивчення особливостей та факторів, що впливають на формування цієї частини бюджету, а також обґрунтування наслідків від прийняття найбільш ймовірних сценаріїв при плануванні наповнення дохідної частини бюджету міста, на основі методів теорії ієрархій.

Методи, що були використані в процесі дослідження. Застосовано системний підхід та методології економічного, статистичного та економіко-математичного аналізу для вивчення тенденцій основних факторів, що впливають на формування бюджету міста

Результати роботи. В сучасних умовах децентралізації влади, реформування органів місцевого самоврядування, безсумнівно виникла необхідність у всебічному вивченні та вдосконаленні фінансового механізму формування бюджетів міст і територій. Тому планування і прогнозування такого бюджету, на основі більш гнучких і сучасних методологій економічних досліджень, стає актуальним досягненням для будь-якої соціально-економічної системи.

Висновки. Впровадження якісно нових підходів і методів у процес формування бюджету міста необхідно здійснювати на всіх стадіях управління бюджетними ресурсами: прогнозування і планування доходів бюджету, моніторингу, оцінки та контролю показників наповнення бюджету, регулювання процесу формування, розподілу і використання бюджетних коштів. Якість та точність цих процесів на пряму впливає на формування видатків бюджету та можливості оптимально використовувати фінанси місцевих громад та виконувати програми розвитку територій.

Ключові слова. дохідна частина бюджету, методи прогнозування, динаміка статей доходу міста, плани наповнення бюджету.

ПРОГНОЗИРОВАНИЕ И ПЛАНИРОВАНИЕ ДОХОДНОЙ ЧАСТИ БЮДЖЕТА ГОРОДА

Семененко Е.Г.,
Зелик С.С.,
Боголиб М.А.

Целью работы является разработка теоретических принципов и методик экономического моделирования и прогнозирования доходной части бюджета территориальной общины, изучение особенностей и факторов, влияющих на формирование этой части бюджета, а также, обоснование последствий принятия наиболее вероятных сценариев при планировании наполнения доходной части бюджета города, на основе методов теории иерархий.

Методы, которые были использованы в процессе исследования. Применен системный подход и методологии экономического, статистического и экономико-математического анализа для изучения тенденций основных факторов, влияющих на формирование бюджета города.

Результаты работы. В современных условиях децентрализации власти, реформирования органов местного самоуправления, несомненно, возникла необходимость во всестороннем изучении и совершенствовании финансового механизма формирования бюджетов городов и территорий. Поэтому планирование и прогнозирование такого бюджета, на основе более гибких и современных методологий экономических исследований, становится актуальным достижением для любой социально-экономической системы.

Выводы. Внедрение качественно новых подходов и методов в процесс формирования бюджета города необходимо осуществлять на всех стадиях управления бюджетными ресурсами: прогнозирования и планирования доходов бюджета, мониторинга, оценки и контроля показателей наполнения бюджета, регулирования процесса формирования, распределения и использования бюджетных средств. Качество и точность этих процессов напрямую влияет на формирование расходов бюджета и возможности оптимально использовать финансы местных общин, а так же выполнять программы развития территорий.

Ключевые слова: доходная часть бюджета, методы прогнозирования, динамика статей дохода города, планы наполнения бюджета.

FORECASTING AND PLANNING REVENUES OF CITY BUDGET

Semenenko O.G.,
Zelik S.S.,
Boholib M.A.

The aim of article is development OF the theoretical principles and techniques for economic modeling and forecasting of budget revenues territorial community, study of the characteristics and factors affecting the

formation of the budget and study OF the effects of the adoption of the most likely scenarios when planning filling the revenue side of the city, based on theory methods hierarchies.

The methods, which were used in the study. *Applied a systematic approach and methodology of the economic analysis, statistical analysis and economic- mathematical analysis to examine trends in key factors influencing the formation of the city budget.*

The results of the work. *In modern conditions OF the decentralization of power AND THE reform of local government, IT IS necessary to study the financial mechanism of formation of budgets of cities and territories. So, planning and forecasting of the budget, based on a more flexible and modern methodologies for Economic Research, is important accomplishment for any social and economic system.*

Conclusions. *The introduction of new approaches and methods in the formation of the city budget must be implemented at all stages OF FORMATION of budget resources, forecasting and planning revenues, the monitoring of budget revenues, in regulation process of formation, distribution and use of budgetary funds. The quality and accuracy of these processes directly influences the expenditure budget and the possibility of optimal use of finance and carry out development programs territories.*

Keywords: *budget revenues, forecasting methods, dynamics of the articles of revenue the city, plans filling of the budget.*

Виклад основного матеріалу. Міські (місцеві) бюджети уособлюють сукупність фінансової та економічної діяльності органів місцевого самоврядування, через прийняття управлінських рішень, в процесі формування та використання централізованих фондів грошових коштів, з метою виконання покладених на них функцій і завдань.

Особливості формування місцевих бюджетів визначаються державним і адміністративно-територіальним устроєм країни, розмежуванням повноважень між рівнями державного управління і місцевого самоврядування, соціально-економічним розвитком територій. Бюджет міста є основним засобом фінансування програм місцевого розвитку та відіграє важливу роль у вирішенні економічних, фінансових і соціальних завдань адміністративно-територіальної одиниці [15, С. 8].

Формування бюджету здійснюється шляхом використання різних методів:

- Автоматичний метод, здійснюється шляхом перенесення минулорічних підсумків бюджету на новий період;

- Метод безпосередньої оцінки, базується на вивченні передбачуваних умов близьких до реальних, на основі яких визначаються доходи і витрати бюджету;

- Планування – прогнозування -- розробка бюджету (метод ППР), передбачає врахування стратегічних програм, коли прогнозуються необхідні ресурси для здійснення поставлених завдань;

- Постатейне бюджетування, проводиться детальне обґрунтування видаткової статей бюджетних коштів;

- Метод програмно-цільового бюджетування, визначає, які для кожного відомства повинні бути сформульовані цілі діяльності та варіанти їх досягнення шляхом використання різних підходів фінансування;

- Нульове бюджетування - передбачає складання проектів бюджету, не враховуючі планові і фактичні показники попередніх періодів, бюджетної основою в даному методі виступають прогнозований рівень продажів, розрахунки та ін;

- Метод програмно-цільового бюджетування – дозволяє вибрати оптимальний рішення, оцінити їх ефективність і спрогнозувати наслідки [9, С.544].

З метою забезпечення реалізації ефективного механізму формування бюджету міста, необхідне застосування таких методів та інструментів, як: аналіз і економічна оцінка структури бюджету, моніторинг виконання доходів і витрат, збалансування бюджету міста в системі міжбюджетних відносин, вибір найбільш оптимального плану на основі перспективного прогнозування дохідної частини бюджету міста.

Прогнозування і планування, поруч з координацією і контролем, є важливими елементами формування цілісної системи управління бюджетною системою. [18; С. 5].

Головне призначення прогнозування, як однієї зі специфічних форм планової діяльності, полягає в аналізі та виявленні основних закономірностей і тенденцій розвитку показників системи, в передбаченні змін умов і факторів цього розвитку, створенні наукової бази для розробки довгострокової економічної політики і прийняття рішень щодо її реалізації.

Економічне прогнозування слід розглядати як необхідний і важливий науково-аналітичний етап загального процесу планування. Разом з тим, воно спрямоване не на розробку конкретних планових заходів, а на обґрунтування тенденцій розвитку соціально-економічних процесів, визначення проблем, які необхідно вирішити в майбутньому [20, С. 8].

Згідно Закону України «Про державне прогнозування, планування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України та її регіонів», державне прогнозування економічного і соціального розвитку економічної системи - науково обґрунтоване передбачення: напрямків розвитку країни, окремих галузей економіки або окремих адміністративно-територіальних одиниць, можливого стану економіки і соціальної сфери в майбутньому, а також альтернативних шляхів і термінів досягнення параметрів економічного і соціального розвитку [8].

Для здійснення обґрунтованих економічних прогнозів у сучасних умовах необхідно істотне переосмислення використовуваних методів економіко-математичного моделювання.

Використання адекватних математичних підходів для аналізу і прогнозування розвитку економічних систем дозволяє підвищити ефективність їх функціонування і сприяти отриманню додаткового економічного ефекту [10, С. 14].

Методи прогнозування - сукупність заходів і способів мислення, яке можливе на основі аналізу ретроспективних даних, екзогенних і ендегенних зв'язків об'єкта прогнозування, а також вимірювань їх в межах явища або процесу, який розглядається, ймовірний висновок щодо майбутнього розвитку об'єкта [4].

Методи прогнозування повинні відповідати таким вимогам:

- поєднання суб'єктивної цінності й об'єктивної значущості оцінок;
- чітке застосування оцінок, яке не допускає різних тлумачень щодо вибору методів;
- створення можливості накопичення статистичної інформації та її використання для прогнозування.

Система оцінок та вибору методів прогнозування включає такі блоки:

- ретроспективного аналізу;
- постановки завдання;
- виявлення зовнішніх і внутрішніх зв'язків об'єкта;
- перевірки відповідності та придатності вихідної інформації.

Виходячи з цілей прогнозу, здійснюється вибір його виду. В даний час, за оцінками вчених, нараховується понад 150 різних методів прогнозування, але на практиці використовується тільки два-три десятки [20; С. 6].

Однак такі методи не дають очікуваного результату, тому економічна наука все частіше звертається до більш інноваційних підходів в прогнозуванні, наприклад моделювання на основі нейронних мереж, і теорії не чіткої логіки.

Формування місцевих бюджетів відбувається за рахунок доходів від інструментів різного типу. Виділяють три інструменти:

- податковий;
- неподатковий;
- та доходи від цільових фондів.

Доходи від податкового інструменту є найбільш бюджетоформуючими і вони становлять основну частину консолідованого доходу.

Відповідно до Бюджетного кодексу податковими надходженнями до місцевих бюджетів територіальних громад є:

- 60% на доходи фізичних осіб;
- 25% екологічного податку;
- 5% акцизного податку з реалізації підакцизних товарів;
- 100% єдиного податку;
- 100% на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності;
- 100% податку на майно (нерухомість, земля, транспорт) [3, с. 64, 69- 71].

Крім того, встановлені наступні збори та інші платежі до місцевих бюджетів об'єднаних територіальних громад:

- державне мито;
- плата за надання адміністративних послуг, адміністративні штрафи та штрафні санкції;
- збір за місця паркування транспортних засобів;
- туристичний збір;
- плата за ліцензії та сертифікати на певні види господарської діяльності;
- надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності;
- рентні плати за користування надрами (в т.ч. для видобування корисних копалин), за спеціальне використання води та водних об'єктів, лісових ресурсів;
- орендна плата за водні об'єкти, їх частини;
- плата за розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів (банківські депозити);
- концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності;
- 75% коштів відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва;
- 50% грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього середовища внаслідок господарської та іншої діяльності;
- 10% вартості питної води від суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють реалізацію питної води через систему централізованого водопостачання з відхиленням від відповідних стандартів;
- 1,5% коштів від використання (реалізації) частини виробленої продукції, що залишається у власності держави відповідно до угод про розподіл продукції, та/або коштів на території громад, де знаходиться відповідна ділянка надр (газ, нафта) [9, С. 545].

Витрати бюджетів громад формуються і направляються на виконання делегованих державою повноважень і здійснення програм і заходів, передбачених і визначених радою. З огляду на складне становище з фінансовим забезпеченням виконання делегованих повноважень місцевих рад, при затвердженні бюджетів місцевого самоврядування на рік, виділяють фінансові ресурси на фінансування

потреб галузей соціально-культурної сфери за рахунок власних надходжень, тобто, відволікаючи кошти з місцевих програм змісту і розвитку житлово-комунального господарства, транспорту, молодіжного кредитування і ряду інших. Найбільшу частину в загальному обсязі видатків бюджетів громад займають витрати на захищені статті: заробітна плата, нарахування на заробітну плату, комунальні послуги, енергоносії, медикаменти і становлять вони від 80% до 90% [15].

Для забезпечення ефективного механізму управління доходами і витратами бюджету міста, необхідно мати чітке уявлення про ресурси бюджету і їх використанні. Для вирішення такого важливого в фінансовому відношенні завдання, необхідно провести комплексний системний аналіз наявних ресурсів бюджету і напрямків їх використання. Організаційна модель прийняття управлінських рішень по бюджету з використанням сучасних методів комплексного системного аналізу складається з:

1. Суб'єктів управління ресурсами бюджетної системи:

- законодавчих органів (ВРУ);
- виконавчої влади (КМУ, місцевих рад);
- органів оперативного управління бюджетом (МФУ, МДС, ДФІ, ПФУ, НБУ, ДКЦПФР);
- органів не фінансового профілю (МВС, СНБУ, Генеральна Прокуратура)

2. Об'єктів управління:

- доходів бюджету;
- витрат бюджету).

3. Функцій управління :

- організації бюджетного процесу;
- прогнозування і планування доходів і видатків бюджету;
- обліку доходів і видатків загального та спеціального фондів бюджету на основі бюджетної класифікації;
- контролю за надходженням доходів і фінансуванням видатків загального та спеціального фондів бюджету.

4. Методів управління:

- горизонтального і вертикального аналізу;
- кореляційного і регресійного аналізу;
- системного аналізу і синтезу;
- математичного моделювання і прогнозування;
- методів дедукції і індукції;
- методів елімінування (ланцюгових підстановок);
- факторного і трендового аналізу [15 с. 97].

Комплексний системний аналіз дохідної та видаткової частин бюджету міста знаходиться в тісному взаємозв'язку з усіма функціями управління бюджетними ресурсами, а отже, застосування і використання методів математичного моделювання і прогнозування, кореляційного і регресійного аналізу, горизонтального і вертикального аналізу, системного аналізу і синтезу, статистичного аналізу дозволить максимально збільшити якість прийняття управлінських рішень з питань бюджету і, в цілому, підвищить ефективність управління ресурсами бюджету міста.

Метою написання статті є дослідження дохідної частини бюджету для побудови адекватного перспективного плану, тому аналіз виконання дохідної частини бюджету є невід'ємною частиною майбутніх досліджень.

На прикладі відстеження динаміки доходів бюджету міста Переяслав-Хмельницький з 2013 по 2016 рік, ми зробили наступні висновки [19].

По загальному фонду з 2013 року по 2016 рік податкові надходження до бюджету міста збільшилися в 2 рази, з 3,35 млн. грн. в 2013 році до 66,2 млн. грн. в 2016 р. У порівнянні з 2015 роком ця стаття бюджету зросла на 35%. Найбільш прибутковою була стаття «Податкові надходження від фізичних осіб», що виросла з 2013 року по 2016 рік на 78% і, в порівнянні з 2015 роком. на 60,1%. На кінець 2016 року, порівнюючи з 2013 роком, зменшилися надходження: від рентної плати за використання ресурсів (на 9,9%); від зборів за провадження торговельної діяльності (в 2 рази); податків на прибуток підприємств (в 2 рази).

По спеціальному фонду в 2016 році, в порівнянні з 2013 роком, податкові надходження зменшилися в 153 раз, з 3,8 млн. грн. до 24,1 тис. грн., тобто фінансування бюджету розвитку в майбутньому може здійснюватися тільки з неподаткових надходжень. Також на 43% зменшився екологічний податок, за рахунок зменшення надходжень від розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах. Неподаткові надходження за останні 4 роки по спеціальному фонду збільшилися на 166%, в основному за рахунок збільшення надходжень від бюджетних установ, від надходжень коштів від пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту, від власних надходжень бюджетних установ та надходжень від плати за послуги, які надаються бюджетними установами, згідно із законодавством. Достатні вагомими в цій частині доходу бюджету залишаються благодійні внески (в основному за надання послуг).

Практично в 3 рази зросли неподаткові надходження по загальному фонду, за рахунок збільшення в рази в 2016 році, в порівнянні 2013 роком, доходів від власності та підприємницької діяльності, частини чистого прибутку (доходу) державних або комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до відповідного бюджету, і так само - дивіденди (доход), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, плата за оренду.

Зменшення надходжень спостерігається з державних мит в середньому на 31%. Доходи від операцій з капіталом в 2016 році в порівнянні з 2013 роком збільшилися на 26% за спеціальним фондом і зменшилися в 150 рази за загальним фондом, через зменшення надходжень від продажу землі.

Тенденцію в зростанні за 4 роки мали і цільові фонди, які в порівнянні з 2013 роком збільшилися в 4 рази. Темп приросту до 2015 року склав 4,6%.

Офіційні трансферти в потоковому році, в порівнянні з базисним, збільшили свою величину на 150% (в 3 рази) з 38,3 млн. грн. до 123, 9 млн. грн. У співвідношенні з 2015 роком кількість офіційних трансфертів зменшилася на 1,4%.

В цілому тенденції доходів бюджету міста Переяслав-Хмельницького за 4 роки були зростаючі. У 2016 році план склав 179,6 млн. грн., факт: 194.8 млн. грн. Окремо: загальний фонд - 175.5 млн. грн., власні надходження - 4,1 млн. грн. Планований обсяг доходів загального фонду міського бюджету на 2016 рік (без офіційних трансфертів) затверджений в сумі 78626,2 тис. грн., а саме:

- податок з доходів фізичних осіб - 45793,0 тис. грн.;
- місцеві податки - 24148,7 тис. грн.;
- акцизний податок - 7300,00 тис. грн.;
- державне мито - 235,0 тис. грн.;
- надходження від орендної плати за користування майновим комплексом, що перебуває в комунальній власності - 360,00 тис. грн.;
- частина чистого прибутку - 14,40 тис. грн.
- податок на прибуток - 14,90 тис. грн.;
- плата за надання адміністративних послуг - 743,00 тис. грн.;
- інші доходи - 17,2 тис. грн.;

Резюмуючи, можна сказати, що в останні роки доходи в бюджет міста мають стійку тенденцію до зростання і, не дивлячись на фінансові та політичні кризи, органи місцевого управління адекватно оцінювали дохідну частину бюджету.

Згідно проведеного аналізу ми запропонували наступний алгоритм прогнозування дохідної частини бюджету міста:

1. Побудова прогнозних моделей для вище означених частин бюджету на основі наступних методик. прогнозування на основі методу ковзної середньої; прогнозування на основі методу експоненціального згладжування; прогнозування на основі методик регресійного аналізу.

2. Порівняння отриманих результатів на якість і точність.

3. Коригування статистичної бази (за потреби) та коригування результатів моделювання.

4. Отримання уточнених даних по прогнозах.

5. Порівняння обрхованих значень з плановими показниками бюджету на 2017 рік, що розраховані за методом планово-програмного бюджетування.

Базою статистики для нашого дослідження стали поквартальні дані доходної частини бюджету міста з 2013 по 2016 року по спеціальним та загальним фондах [19].

В результаті проведеного аналізу первинних даних було виявлено суттєву не стаціонарність чинників, обумовлена нерівномірним нарахуванням різних видів доходів в різні періоди (Табл.1).

Якщо порівняти квартальні дані за 2013 і 2014 року бюджету по спеціальному фонду, то податкові нарахування були на рівні 25% від нарахувань в основний фонд. У 2015-2016 роках фінансування за цією статтею бюджету до спеціального фонду практично припинено і виявилось на рівні 3-3,2%. Такі тенденції викликані змінами на законодавчому рівні і фінансовою кризою в економіці.

Формально все правильно. Але ці дані явно зменшують загальну статистичну однорідність і вносять в статистику так звані шумові перешкоди. І навряд чи в майбутньому доведеться розраховувати на значне зростання надходжень до дохідної частини бюджету по спеціальному фонду і така ситуація послаблює точність досліджень при прогнозах.

Отже, з метою підвищення точності відтворення вихідних даних, ми виконали моделювання на основний вибірці, а для сумнівних результатів здійснили видалення тих елементів, які зменшують загальну статистичну однорідність.

Оцінка значущості моделей ми проводили за значеннями F-критерієм Фішера і коефіцієнта детермінації, ґрунтуючись на тому, що в загальній постановці завдання прогнозування виходить з того, що тимчасові ряди, які прогнозуються, надалі поводитимуться відповідно до тих функціональних закономірностей, яким вони відповідали раніше. Значення критерію Фішера порівнювався з табличним значенням, що дозволило зробити висновок про придатність побудованої моделі для відтворення результуючого показника на базі наявних значень вхідних змінних.

Коефіцієнт детермінації показує, яка частка дисперсії результативної ознаки зумовлена варіацією пояснювальних змінних. Чим ближче значення до одиниці, тим більшу частку зміни залежного показника можна пояснити за рахунок варіації включених в модель вхідних факторів, отже економетрична модель добре апроксимує вихідні дані і її можна використовувати для прогнозування значень результативної ознаки.

Аналіз показав, що найкращі результати за цими критеріями, і за загальним фондом і за спеціальним фондом, показав метод експоненціального згладжування і ковзної середньої. Однак ці методи мають достатні

похибки. В основному вони добре визначають тенденцію в розвитку і підходять для прогнозування часових рядів, які не містять шуми. У нашому випадку, для кожної частини доходу бюджету ми пропонуємо скорегувати статистику (або скоротити або збільшити вибірку), провести нормалізацію даних і розрахувати прогноз.

Таблиця 1. Результати економіко-математичного моделювання дохідної частини бюджету по загальному та спеціальному фондах на 2017 рік (тис. грн.)

Загальний фонд									
Дохід	Вид моделювання	Рівняння регресії (тренду)	R коефіцієнт кореляції	F - критерій Фішера	Прогноз				Усього
					1 квартал	2 квартал	3 квартал	4 квартал	
Податкові надходження	регресійна модель	$6204,5+57044 \times t$	0,78	21,1	15902,1	16472,6	17043	17613,5	67031,1
Не податкові надходження		$53,084+18,22 \times t$	0,80	24,0	362,8	381,1	399,3	417,5	1560,9
Доходи від операцій з капіталом		$1,285+0,0823 \times t$	0,32	1,6	2,77	2,69	2,8	2,9	11,2
Офіційні трансферти		$-1640+3141,1 \times t$	0,83	30,5	51764,6	54906,1	58047	61189,1	225907,4
Податкові надходження	Метод експоненціального згладжування		1,00	279,8	16246,9	17585,1	18539	19706,8	72078
Не податкові надходження			0,99	334,6	390,3	432,9	517,6	609,4	1950,2
Доходи від операцій з капіталом			1,00	587,5	2,69	2,72	3,3	4,1	12,8
Офіційні трансферти			0,77	0,8	55694,5	63791,6	75985	89386,5	284857,8
Податкові надходження	Метод ковзного середнього	$3022,1+761,9 \times t$	0,94	75,1	16965,2	16915,3	15987	18599,7	68468,1
Не податкові надходження		$0,84+18,06 \times t$	0,97	142,5	296,8	369,2	369,6	344,5	1380,1
Доходи від операцій з капіталом		$0,756+0,12 \times t$	0,88	35,8	2,80	2,9	3,0	3,2	11,9
Офіційні трансферти		$-9379+3032,2 \times t$	0,90	45,2	44108,4	41320,3	50032,4	51405,4	186866,4
Спеціальний фонд									
Податкові надходження	регресійна модель	$1633,5-114,78 \times t$	0,60	8,201	-306	-419,9	-534,1	-6489	-1907,9
Не податкові надходження		$394,04+12,23 \times t$	0,2	0,58	602	614,2	626,5	638,7	2481,6
Доходи від операцій з капіталом		$108,09-6,35 \times t$	0,56	6,54	-0,01	-6,4	-12,7	-19,1	-38,2
Цільові фонди		$20,41+1,36 \times t$	0,40	2,75	43,5	44,9	46,3	47,64	182,4
Податкові надходження	Метод експоненціального згладжування		0,99	787,1	5,2	3,4	2,6	1,47	12,7
Не податкові надходження			0,69	8,7	627,7	797,4	750,5	835,1	3010,8
Доходи від операцій з капіталом			0,99	176	0,2	0,09	0,04	0,013	0,33
Цільові фонди			0,67	6,6	35,8	37,6	32,06	31,01	136,5
Податкові надходження	Метод ковзного середнього	$2418,64-162 \times t$	0,83	21,6	-383	-782,2	-491,9	-884	-2541
Не податкові надходження		$24,5+47,41 \times t$	0,79	16,1	1020	922,7	839,5	871,4	3654,4
Доходи від операцій з капіталом		$129,71-6,76 \times t$	0,93	10,4	7,2	-22,9	-20,4	47,5	11,4
Цільові фонди		$14,83+1,88 \times t$	0,92	61,4	59,3	55,5	41,6	44,3	200,8

Розраховано на основі статистичних даних [19]

Виконавши ці процедури ми отримали наступні результати прогнозу дохідної частини бюджету міста на 2017 рік:

По загальному фонду:

Найбільш точною (після коригування вибірки) серед моделей з податкових надходжень виявилася експонентна економетрична модель виду:

$$y = 6323,1 \times e^{0,06t} \quad (1)$$

Коефіцієнт детермінації, критерій Фішера і прогнозна (середня) помилка моделі становить: 0,99, 1291,5 і 2,7% відповідно, що свідчить про точність, якісність і надійність отриманих результатів. Прогноз по податкових надходженнях до бюджету по загальному фонду на 2017 рік очікується на рівні:

За 1 квартал 1734,9 ± 90,45 тис. грн.; за 2 квартал 18598,5 ± 98,9 тис. грн.; за 3 квартал 19748,6 ± 107,5 тис. грн.; за 4 квартал 20969,8 ± 116,25 тис. грн.

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

Всього за 2017 рік рівень надходження від податків до бюджету міста Переяслав-Хмельницького складатиме 7685263 тис. грн.

Неподаткові надходження добре апроксимуються ковзним середнім 4 -го порядку. Прогноз значень цієї частини бюджету дало наступні результати: за 1 квартал 296,8 ± 8,5 тис. грн.; за 2 квартал 369,6 ± 9,8 тис. грн.; за 3 квартал 369,6 ± 2,3 тис. грн.; за 4 квартал 344,5 ± 4,7 тис. грн.

За статтею «Доходи від операцій з капіталом» була обрана експоненціальна регресія виду:

$$y = \frac{4,9}{e^{0,0055t}} \quad (2)$$

Таблиця 2. Результати прогнозування статей дохідної частини бюджету по спеціальному фонду на 2017 рік (тис. грн.)

Види доходу	Рівняння регресії (тенду)	Прогноз				
		1 квартал	2 квартал	3 квартал	4 квартал	Всього
Податкові надходження	$y = -1864 + 2,4t$	3,2	5,6	8	10,4	27,2
не податкові надходження	Експоненціальне згладжування	650,22	726,50	649,01	589,14	2614,9
Доходи від операцій з капіталом	Експоненціальне згладжування	0,001	$1,06 \times 10^{-5}05$	$3,56 \times 10^{-5}$	$3,56 \times 10^{-6}$	0
Цільові фонди	$20,3+1,25 \times t$	41,55	42,8	44,05	45,3	173,7

Розраховано на основі статистичних даних [19]

У даній моделі коефіцієнт детермінації дорівнює 0,81, значення критерію Фішера при рівні значущості 0,95 і рівні свободи 13 дорівнює 32,7, що свідчить про адекватність моделі статистичними даними. Прогнозні інтервали для даного розділу основних доходів міста можна вважати рівними: за 1 квартал 1,9 ± 0,18 тис. грн.; за 2 квартал 1,8 ± 0,21 тис. грн.; за 3 квартал 1,748,6 ± 0,23 тис. грн.; за 4 квартал 11,6 ± 0,25 тис. грн. Загальна сума доходів від операцій з капіталом передбачається на рівні - 7,1 тис. грн.

За статтею «Офіційні трансферти» прогнозний тренд має вигляд

$$y = -9379,24 + 2601,24t \quad (3)$$

Тоді відповідні прогнозні інтервали дорівнюватимуть:

За 1 квартал 34841,84 ± 71,17 тис. грн.; за 2 квартал 37443,08 ± 77,81 тис. грн.; за 3 квартал 40044,32 ± 84,59 тис. грн.; за 4 квартал 142654,56 ± 91,464 тис. грн. Загальна сума офіційних трансфертів у 2017 році для міста Переяслав-Хмельницького очікується на рівні 154974,8 тис. грн.

У підсумку ми отримали прогнозний план по основних статтях дохідної частини бюджету – Табл. 3.

Таблиця 3. Результати прогнозування дохідної частини бюджету міста Переяслав-Хмельницький по кварталам на 2017 рік (тис. грн.)

Види доходу	Загальний фонд					Спеціальний фонд				
	1	2	3	4	Усього	1	2	3	4	Усього
Податкові надходження	17534,9	18598,6	19748,6	20969,8	76852,0	3,2	5,6	8,0	10,4	27,2
Не податкові надходження	296,8	369,1	369,6	344,5	1380,1	650,2	726,5	649,01	589,14	2614,9
Доходи від операцій з капіталом	1,92	1,82	1,72	1,63	77150,2	0,001	0	0	0	0
Цільові фонди	34841,84	37443,1	40044,3	42645,6	154974,8	0	0	0	0	0
Види доходу	0	0	0	0	0	41,5	42,8	44,05	45,3	173,7
Усього	52675,5	56412,7	60164,3	63961,6	233214,1	695,0	774,9	701,1	644,8	2815,8

Розраховано на основі статистичних даних [19]

Порівняємо результати з плановими показниками отримані планово-програмним бюджетуванням.

Таблиця 4. Основні показники дохідного бюджету м. Переяслав-Хмельницький на 2017 рік за двома планами (тис. грн.)

Види доходу	Усього		Загальний фонд		Спеціальний фонд	
	Прогноз	План	Прогноз	План	Прогноз	План
Податкові надходження	76879,2	77289,8	76852,0	77264,8	27,2	25,0
Не податкові надходження	3995,0	4019,4	1380,1	1354,4	2614,9	2665,0
Доходи від операцій з капіталом	7,1	7,0	7,1	7,0	0,0	0,0
Цільові фонди	154974,8	151312,4	154974,8	151312,4	0,0	0,0
Види доходу	173,7	165,0	0,0	0,0	173,7	165,0
Усього	236029,9	232793,6	233214,1	229938,6	2815,8	2855,0

Розраховано на основі статистичних даних [19]

Як бачимо, державний план по бюджету досить оптимістичний, так як перевищує підсумки господарювання за 2016 рік практично на 19,4%. Прогнозний план збільшує доходи міста на 21%. Але такий

похід виправданий, так ми передбачили зростання трансфертів 2017 року, порівняно з попереднім, через державну політику збільшення мінімальної зарплати на кінець 2016 року, а саме зарплати вчителів і викладачів університету. Університет - містоутворююча установа і має значне число, як працівників, так і студентів, тому збільшення прожиткового мінімуму в 3 рази точно збільшить бюджет міста за рахунок податків.

Таки чином отримані результати прогнозування бюджету на основі економіко-математичних моделей можна вважати досить достовірними і реалістичними.

Переваги регресійних моделей, які застосовувалися нами при прогнозуванні доходів бюджету міста, полягають в можливості використання значно більшого числа незалежних змінних і коротких часових рядів, в фіксації взаємозв'язків досліджуваних змінних тільки на останні роки (рік) ретроспективного (минулого) періоду, і в практичному використанні порівняно з прийнятним таблично-цифровим методом аналізу оцінки виконання дохідної частини міського бюджету в цілому, для прийняття якісних, своєчасних і ефективних управлінських рішень.

Звичайно, застосування методологій нейронних мереж і нечіткої логіки могли б дати більш адекватне прогнозування показників. Але їх ми плануємо застосувати для моделювання середньострокового прогнозу бюджету на найближчі 5 років в подальших дослідженнях.

Розглянемо другий аспект системного аналізу дохідної частини бюджету – прогнозування майбутнього сценарію фактичного наповнення дохідної частини. Для цього застосуємо методологію ієрархій (аналітичного планування) [1; 22].

Аналітичне стратегічне планування направлено на вирішення завдань, які характеризуються в майбутньому невизначеністю. Це процес проектування ймовірного, логічного майбутнього і ідеальних станів.

На території міста Переяслав-Хмельницького основні макроекономічні показники закріплені в Програмах соціального і економічного розвитку на відповідний рік, які відображають загальні тенденції розвитку економіки, фінансів та соціальної сфери [19].

Бюджет міста має складні і дуже корельовані зв'язки. Як ми переконалися, він практично не описується системою простих рівнянь. Такі зв'язки сучасні економісти називають турбулентними, тобто з точки зору математики вони описуються динамічною системою диференціальних рівнянь, які практично не підлягають точному рішенню. Один з методів, що дозволяє спрогнозувати сценарій розвитку міста на основі прогнозного бюджету може стати метод ієрархій. В умовах прогнозованого нами і планового наповнення бюджету доходів ми пропонуємо два сценарії розвитку фінансування витрат бюджету на 2017 рік.

1. *Проекція сьогодення в майбутнє:* Дохідна частина бюджету виросте в середньому на 30% - 35%, що дозволить не тільки виконати всі бюджетні та міські виплати вчасно, а й істотно поповнити бюджет розвитку. Не дивлячись на істотне скорочення в кінці 2016 року кількості приватних підприємств, через зміни в податковому законодавстві, найбільші платники податків міста, а це 8 великих виробничих комплекси і державний університет імені Г. Сковороди, поповнять дохідну частину бюджету на рівні 2016 року і більше. Місцева влада впевнено гарантує підвищення рівня доходів населення в місті, в тому числі подальше підвищення заробітної плати, забезпечення середньої заробітної плати на економічно активних підприємствах на рівні не нижчому від середньої заробітної плати по місту. Буде продовжена політика спрощення процедур призначення всіх видів соціальної допомоги і субсидій, істотно покращитися фінансування і відповідно якість надання послуг комунальними підприємствами. Буде продовжено виконання програм щодо поліпшення благоустрою міста, так само закінчений капітальний ремонт центральних доріг міста. У наступному році будуть здійснені необхідні заходи по реконструкції рекреаційних зон (існуючих парків) міста, відремонтовані всі культурні центри та здійснено фінансування культурних, спортивних та інших заходів тільки за рахунок бюджету. Планується створення єдиної інформаційної інфраструктури виконавчих органів Переяслав-Хмельницької міської ради за рахунок впровадження єдиної політики управління інформаційно-телекомунікаційною сферою Переяслав-Хмельницької міської ради, виконавчих органів, комунальних підприємств та установ міської ради. Наступний рік буде стабільним як у фінансовій, так і в політичній сферах.

2. *Песимістичний прогноз.* Продовжиться фінансова криза і процес девальвації національної валюти. Зростання цін на сировину і матеріали призведе до підвищення собівартості продукції і зниження її конкурентоспроможності. Буде спостерігатися постійний брак оборотних коштів, в зв'язку з поширенням торговельними підприємствами практики відстрочення розрахунків за придбаний товар. Економічно не вигідні умови реалізації товару через великі торговельні мережі, які поступово займають домінуючі позиції на ринку продовольчих і непродовольчих товарів, приборуть з ринку дрібних продавців і посередницькі фірми, що збільшить і без того критичний рівень безробіття і так само скоротить податкову частину бюджету. На різногалузевих підприємствах міста будуть діяти локальні інвестиційні проекти і бізнес-плани з розвитку виробництва, створення нових робочих місць, реконструкції, модернізації та інші, але більшість підприємств буде змушена згорнути їх через брак коштів. Зростання інфляції не встигає за ростом заробітної плати, що зменшує купівельну спроможність населення, відрахування в бюджет і можливість додаткової соціальної допомоги найбільшій верстам населення. Всі освітні, культурні, містобудівні програми будуть згорнуті або фінансуватися з благодійних фондів. Всі кошти підуть тільки на сплату комунальних послуг та зарплату. Фактична цифра доходів бюджету знизиться в порівнянні з 2016 роком на 10-12%. Через це план бюджету за видатками не буде виконаний.

Майбутнє наповнення дохідної частини бюджету міста може бути представлено наступною схемою (рис.1).

Етап 1. Визначення ступеня впливу чинників на наповнення бюджету.

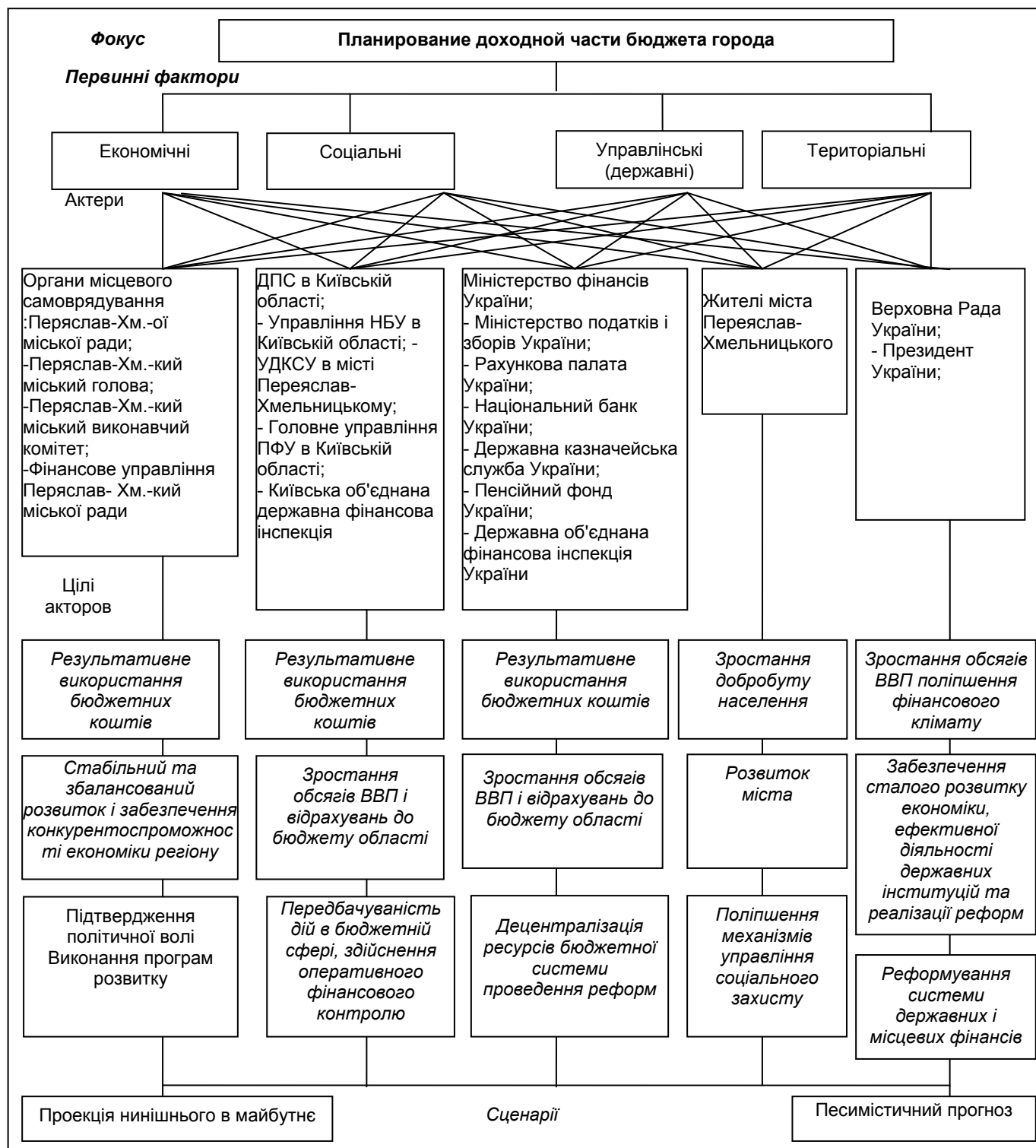


Рисунок 1. Ієрархія прямого процесу планування майбутнього наповнення бюджету міста на середньостроковий період [1]

З таблиці видно, що експерти вважають економічний фактор найбільш домінуючим.

Етап 2. Визначення ступеня впливу акторів на фактори. Вона визначалася як ступінь впливу на фактори другого рівня кожної пари акторів. Було побудовано 5 матриць для яких розраховувалися вектори пріоритетів. Результуюча таблиця представлена нижче (табл. 5).

Етап 3. Визначення важливості цілей акторів. Цілі акторів порівнюються попарно. В результаті ми отримали вектори пріоритетів, які відображають впорядкування і вагу цілей.

Етап 4. Знаходження ступенем важливості акторів щодо факторів впливів на бюджет міста. Оскільки на акторів: «Органи місцевого самоврядування» та «Держава» доводиться більше 50% максимальних значень, отже, в подальшому будемо використовувати цих акторів для отримання важелів сценаріїв. Власний вектор має вигляд (Табл.6).

Таблиця 5. Вплив вектора пріоритетів на акторів

Актори	Фактори			
	Економічний	Соціальний	Управлінський	Державний
Органи місцевого самоврядування	0,26	0,27	0,15	0,24
Органи обласного управління	0,26	0,30	0,17	0,24
Міністерства, макрорівня	0,32	0,24	0,23	0,27
Жителі міста	0,08	0,14	0,04	0,10
Верховна рада України; Президент України	0,08	0,07	0,41	0,15
Власне число	$\lambda_{\max} = 1,87$	$\lambda_{\max} = 1,5$	$\lambda_{\max} = 0,68$	$\lambda_{\max} = 1,25$

Таблиця 6. Значення власного вектора цілей для акторів

Актори	Власне число
Органи місцевого самоврядування	0,28
Органи обласного управління	0,23
Міністерства, макрорівня	0,23
Верховна рада України; Президент України	0,07
Жителі міста	0,20

Знайдемо найважливіші цілі для акторів, помноживши власний вектор цілей на вагу актора:

Для органів місцевого самоврядування

$$0,28 \times \begin{pmatrix} 0,34 \\ 0,24 \\ 0,31 \\ 0,1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0,092 \\ 0,067 \\ 0,089 \\ 0,028 \end{pmatrix} \begin{matrix} \text{Результативне використання бюджетних коштів} \\ \text{Виконання програм розвитку міста} \end{matrix}$$

Для Міністерства, держави

$$0,23 \times \begin{pmatrix} 0,49 \\ 0,20 \\ 0,21 \\ 0,09 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0,112 \\ 0,046 \\ 0,0483 \\ 0,02 \end{pmatrix} \begin{matrix} \text{Результативне використання бюджетних коштів} \\ \text{Проведення реформ} \end{matrix}$$

Для органів обласного самоврядування

$$0,23 \times \begin{pmatrix} 0,37 \\ 0,265 \\ 0,20 \\ 0,159 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0,085 \\ 0,061 \\ 0,046 \\ 0,036 \end{pmatrix} \begin{matrix} \text{Ріст об'ємів ВВП і відрахувань в бюджет області,} \\ \text{Результативне використання бюджетних коштів} \end{matrix}$$

Використовуючи 5 цілей з максимальним значеннями і нормалізуючи їх вага, отримаємо результуючий вектор ваги цілей:

$$\begin{bmatrix} 0,37 \\ 0,35 \\ 0,15 \\ 0,13 \end{bmatrix} \begin{matrix} \text{Результативне використання бюджетних коштів} \\ \text{виконання програм розвитку міста} \\ \text{ріст об'ємів ВВП і відрахувань} \\ \text{проведення реформ} \end{matrix}$$

Отриманий нормований вектор потрібен для отримання важелів сценаріїв.

Етап 5. Визначення ступеня впливу сценаріїв на цілі акторів. Уявімо результати обробки матриць попарних порівнянь (табл. 7).

Для отримання ваги сценаріїв щодо фокуса ієрархії помножимо матрицю зі значеннями векторів пріоритетів сценаріїв на вектор ваги цілей:

$$\begin{pmatrix} 0,332 & 0,151 & 0,083 & 0,394 & 0,04 \\ 0,091 & 0,03 & 0,171 & 0,427 & 0,282 \\ 0,158 & 0,349 & 0,324 & 0,062 & 0,108 \end{pmatrix} \times \begin{pmatrix} 0,28 \\ 0,23 \\ 0,23 \\ 0,07 \\ 0,2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0,25 \\ 0,2 \end{pmatrix} \quad (4)$$

Аналізуючи отриманий вектор пріоритетів сценаріїв, ми можемо вважати, що найбільш достовірним є перший сценарій «Проекція сьогодення в майбутнє». Але значення вектора пріоритетів другого сценарію не на багато відстає. Імовірність першого сценарію - 54%, а другого - 46%.

Таблиця 7. Ступінь впливу сценаріїв на цілі акторів

Сценарії	Результативне використання бюджетних коштів	Розвиток міста	Зростання обсягів ВВП і відрахувань до бюджету країни	Проведення реформ	Поліпшення механізмів управління соціального захисту
Проекція сьогодення в майбутнє	0,332	0,151	0,083	0,394	0,351
Песимістичний сценарій	0,091	0,030	0,171	0,427	0,537

На основі ймовірнісного підходу ми пропонуємо скорегувати майбутній план доходів бюджету міста Переяслав-Хмельницький на 2017 рік, використовуючи наш прогностичний план як оптимістичний, а державний - як песимістичний. Остаточний план доходів бюджету на 2017 рік міста Переяслав-Хмельницький матиме вигляд Табл.8.

Таблиця 8. Скориговані показники дохідного бюджету м. Переяслав-Хмельницький на 2017 рік (тис. грн.)

Види доходу	Усього		Загальний фонд		Спеціальний фонд	
	Прогноз	Скоригований план	Прогноз	Скоригований план	Прогноз	Скоригований план
Податкові надходження	76879,2	77068,1	76852,0	77041,9	27,2	26,2
Не податкові надходження	3995,0	4006,2	1380,1	1368,3	2614,9	2637,9
Доходи від операцій з капіталом	7,1	7,1	7,1	7,1	0,0	0,0
Офіційні трансферти	154974,8	153290,1	154974,8	153290,1	0,0	0,0
Цільові фонди	173,7	169,7	0,0	0,0	173,7	169,7
Усього	236029,9	234541,2	233214,1	231707,4	2815,8	2833,8

Висновки. Згідно проведеного дослідження, нами були зроблені наступні висновки:

1. Прогнозування і планування поруч з координацією і контролем є важливими елементами формування цілісної системи управління економікою. У всіх економічних системах прогноз є необхідною складовою частиною процесу фінансового планування і розробки фінансової політики. Він дає можливість окреслити контури і намітити результати економічного розвитку в плановому періоді на основі аналізу вихідних умов і очікуваних тенденцій господарського розвитку, а також намірів уряду в галузі фінансової політики.

2. В даний час, за оцінками вчених, нараховується понад 150 різних методів прогнозування, але на практиці використовується тільки два-три десятки. Серед яких можна виділити експертні методи, в тому числі теорію ігор, які в сучасних умовах турбулентності ринку є досить актуальними, а так само методи нейронних мереж і нечіткої логіки.

3. Бюджет міста є фінансовою основою розвитку адміністративно-територіальної одиниці і грає найважливішу роль у вирішенні економічних і соціальних завдань міста, функціонування його інфраструктури, житлово-комунального господарства, транспорту, будівництва. Основними напрямками використання ресурсів бюджету міста є фінансування соціального захисту і соціального забезпечення, охорони здоров'я, освіти, культури, вони вимагають від органів місцевого самоврядування зважених, дієвих управлінських рішень щодо формування та використання міського бюджету в сучасних умовах розвитку економіки і фінансів, для досягнення ефективності забезпечення населення міста суспільно необхідними благами і послугами.

4. Аналіз динаміки наповнення бюджетних статей міста Переяслав-Хмельницький показав, що вона має (особливо в останні два роки) стійку тенденцію до зростання. У 2016 році план склав 179,6 млн. грн., факт: 194,8 млн. грн. В загальних обсягах: загальний фонд - 175,5 млн. грн., власні надходження - 4,1 млн. грн. Обсяг доходів загального фонду міського бюджету на 2016 рік (без офіційних трансфертів) затверджений в сумі 78626,2 тис. грн., що тільки на 1,4% менше запланованого.

5. Після проведеного аналізу наявної статистики та попередньої обробки даних було відзначено суттєва не стаціонарність, чинників, що обумовлена нерівномірним нарахуванням різних видів доходів в різні періоди. Тому обчислення були розбиті на два етапи: попередній прогноз і після коригування статистики - остаточні варіант прогнозу. В результаті застосування трьох базових методів прогнозування динамічних рядів: регресійного аналізу, методу ковзного середнього (по 4 кварталах) і експоненціального згладжування, отримані наступні результати. Прогноз по податкових надходженнях до бюджету по

загальному фонду на 2017 рік очікується на рівні 7685263 тис. грн., що на 16% більше ніж у 2016 році, неподаткові надходження прогнозується збільшити на 5,8%, доходи від операцій з капіталом на 12,6 %. Офіційні трансферти збільшаться на 25% (у зв'язку зі збільшенням в рази зарплат практично половини населення міста з бюджету країни). По спеціальному фонду прогнозується збільшення податкових надходжень на 9,5%. Наповнення цільових фондів збільшиться на 10,3%, зменшення неподаткових надходжень буде на 21%. В цілому обсяг спеціального фонду прогнозується на рівні 2815,8 тис. грн., що на 19% менше ніж у 2016 році. Отриманий прогноз дещо відрізняється від плану затвердженого місцевими органами управління. Державний план по бюджету досить оптимістичний, так як перевищує підсумки господарювання 2016 року практично на 19%. Прогнозний план збільшує доходи міста на 21%.

6. В умовах проаналізованого і прогнозованого плану наповнення бюджету нами були запропоновані два сценарії розвитку подій на 2017 рік «проекція сучасного у майбутнє» і «песимістичний прогноз». Аналізуючи отриманий вектор пріоритетів сценаріїв, ми можемо вважати, що найбільш достовірним є перший сценарій «Проекція сьогодення в майбутнє». Але значення вектора пріоритетів другого сценарію не на багато відстає. Імовірність першого сценарію - 54%, а другого - 46%. На основі імовірнісного підходу ми скорегували майбутній план доходів бюджету міста Переяслав-Хмельницький на 2017 рік, використовуючи наш прогнозний план як оптимістичний, а державний як песимістичний, які помножили на розраховані ймовірності.

Список використаних джерел

1. Андрейчиков А.В. Анализ, синтез, планирование решений в экономике. Рук. пользователя. гл. 4. Методы принятия решений на основе теории нечетких множеств / сост. Андрейчиков А.В., Андрейчикова О. Н. - Москва: Финансы и Статистика, 2000 - 368 с.: ил.
2. Боголіб Т.М. Бюджет громади в системі міжбюджетних відносин // Україна, *Scientific journal «Science Rise»*. – 2015. – № 7/3. – С. 6–12.
3. Бюджетний кодекс [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), № 50-51. - 2010, . – 572с. - Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення 8.02.2017).
4. Геєць В.М. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В.М. Геєць та ін. ; Харк. нац. екон. ун-т. - Харків : ВД «Інжек», 2005. - 394 с. - Бібліогр.: с. 377-380. - укр.
5. Головня О.М. Проблеми інструментарію розвитку місцевого самоврядування в умовах забезпечення стабілізації економіки / О.М. Головня // Бізнес Інформ. – 2013. - № 11. – С. 132-137. - Бібліограф.: 8 назв.
6. Декрет Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки і збори»: від 20.05.1993 № 56-93 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>(дата звернення 8.02.2017).
7. Державна служба статистики України: веб-сайт. [Електронний ресурс]. - 2008.- Режим доступу:<http://www.ukrstat.gov.ua>. – Заголовок з екрану.
8. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23.03.2000 №1602–III. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення 8.02.2017)
9. Зелік С.С. Фінансовий механізм формування бюджету територіальної громади / С.С. Зелік. // Економічний вісник університету: збірник наукових праць учених та аспірантів. Випуск. 29/2. - 2016. - С. 542-546. - Бібліогр.: 11 назв.
- 10.Інтелектуальні технології моделювання в інформаційно-аналітичній системі державної податкової служби : монографія / за заг. ред. Л.Л. Таранеул. – Київ : Алерта, 2010. – 358 с. - Бібліогр.:С.342-357. (наукове видання)
- 11.Калиновська Т.О. Поняття нормативно-правових актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування, їх юридична природа та ознаки / Т.О. Калиновська // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 4. – С. 168-175. – Бібліогр.: 20 назв.
- 12.Кірейцев Г.Г. Гроші. Фінанси. Кредит: Навчально-методичний посібник / Г.Г. Кірейцев, М.М. Александрова, С.О. Маслово. – Житомир : ЖІТІ, 2001 - 312 с. – Бібліогр.: 10 назв.
- 13.Клебанова Т.С. Методи прогнозування. Навчальний посібник / Т.С. Клебанова, В.В. Іванов, Н.А. Дубровина; Харківській державний економічний університет – Харьков : ви.-во ХДЕУ, 2002. – 372 с
- 14.Легкоступ І.І. Особливості формування місцевих бюджетів України та шляхи зміцнення їх дохідної бази / І.І. Легкоступ // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. - No 3(106). – С. 165–170. - Бібліогр.: с. 170.
- 15.Маркуц Ю.І. Інноваційні підходи в управлінні ресурсами бюджету великого промислового міста: дис. ...канд. екон. наук: 08.00.08 / Маркуц Юлія Ігорівна; М-во освіти і науки України, Київський нац. торговельно-економічний ун-т. – Київ, 2015. - 168 с.
- 16.Мацюра С.І. Трансферти в системі міжбюджетних відносин / С.І. Мацюра // Актуальні проблеми економіки. – 2009. - № 5. – С. 223-229.
- 17.Містобудування, територіальне і стратегічне планування: організаційно-економічні, правові, суспільні та еколого-технологічні аспекти: монографія / під загальною редакцією д.е.н., професора Богачова С.В. – Макіївка: ТОВ «Цифрова типографія», 2014. – 534с.

18. Новикова Н.В. Прогнозирование национальной экономики: Учебно-методическое пособие / Н.В. Новикова, О.Г. Поздеева; Уральский гос ун-т. - Екатеринбург: Изд-во Урал. гос. экон. ун-та, 2007. - 138 с.
19. Офіційний сайт Переяслав-Хмельницької міської ради. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://phm.gov.ua/>. - Заголовок з екрану.
20. Пашута М.Т. Прогнозування та макроекономічне планування: навч. посіб. / М.Т. Пашута, А.В. Калина; Міжрегіон. акад. упр. персоналом. - К.: Вид-во Міжрегіон. акад. упр. персоналом, 1998. - 192 с. - Бібліогр.: с. 182-183 (46 назв.)
21. Потеряло И. Среднесрочное планирование в бюджетном процессе Украины / Потеряло И. // Вестник КНТЭУ. - 2009. - № 4. - С. 38-45. - Бібліогр. 15 назв.
22. Семененко О.Г. Аналітичне планування розвитку молочної галузі на основі методу аналізу ієрархій: зб. наук. пр. / О.Г. Семененко // Економічний вісник університету: збірник наукових праць учених та аспірантів. Вип. 16/1. - Зб. наук. пр. - Переяслав-Хм.: ДВНЗ Пр-Хм. ДПУ. - 2011. - С. 49-55. - Бібліогр.: 8 назв.
23. Затонацька Т.Г. Середньострокове прогнозування бюджетних видатків: зарубіжний досвід / Т.Г. Затонацька, О.А. Шиманська // Фінанси України: науково-теоретичний та інформаційно-практичний журнал Міністерства фінансів України. - 2012. - № 1. - С. 67-77; рис. - Бібліогр. у виводах.
24. Сунцова О.О. Місцеві фінанси. Навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл. / О.О. Сунцова. - [2-ге вид.]. - К.: Центр учбової літератури, 2008. - 488 с.
25. Усков І.В. Теоретичні підходи до досягнення збалансованості місцевих бюджетів / І.В. Усков // Економіка, фінанси, право. - 2011. - №4. - С. 19-22. - Бібліогр.: 10 назв.

References

1. Andreychikov A.V., Andreychikova O.N. Analiz, sintez, planirovanie resheniy v ekonomike. Ruk. polzovatelya. gl. 4. Metody prinyatiya resheniy na osnove teorii nechetkih mnozhestv - Moskva: Finasy i Statistika, 2000 - 368 s.
2. Bogolib T.M. Byudzhet gromadi v sistemi mizhbyudzhetnih vidnosin // Ukrayina, Scientific journal «Science Rise». - 2015. - № 7/3. - S. 6-12.
3. Byudzhetniy kodeks // Vidomosti Verhovnoyi Radi Ukrayini (VVR), № 50-51. - 2010. - 572s. : <http://www.rada.gov.ua>.
4. Geets V.M., Klebanova T.S., Chernyak O.I., Ivanov V.V., Dubrovina N.A. Modeli i metodi sotsialno-ekonomichnogo prognozuvannya: pidruch. dlya stud. vishch. navch. zakl.; Hark. nats. ekon. un-t. - H. : VD «Inzhek», 2005. - 394 s.
5. Golovnya O. M. Problemi instrumentariyu rozvitku mistseвого samovryaduvannya v umovah zabezpechennya stabilizatsiyi ekonomiki // Biznes Inform. - 2013. - № 11. - S.132-137.
6. Dekret Kabinetu Ministriv Ukrayini «Pro mistsevi podatki i zbori»: vid 20.05.1993 № 56-93 : <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Derzhavna sluzhba statistiki Ukrayini: veb-sayt. : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Zakon Ukrayini «Pro derzhavne prognozuvannya ta rozroblennya program ekonomichnogo i sotsialnogo rozvitku Ukrayini» vid 23.03.2000 №1602 - III. : <http://www.rada.gov.ua>
9. Zelik S.S. Finansoviy mehanizm formuvannya byudzhetu teritorialnoyi gromadi // Ekonomichniy visnik universitetu: zbirnik naukovih prats uchenih ta aspirantiv. Vipusk. 29/2. - 2016. - s. 542-546.
10. Intelktualni tehnologiyi modelyuvannya v informatsiyno-analitichniy sistemi derzhavnoyi podatkovoyi sluzhbi : monografiya / za zag. red. L.L. Tarangul. - K. : Alerta, 2010. - 358 s.
11. Kalinovska T.O. Ponyattya normativno-pravovih aktiv organiv ta posadovih osib mistseвого samovryaduvannya, yih yuridichna priroda ta oznaki // Chasopis Kiyivskogo universitetu prava. - 2009. - № 4. - S. 168-175.
12. Kireytshev G.G., Aleksandrova M.M., Maslova S.O. Groshi. Finansi. Kredit: Navchalno-metodichniy posibnik - Zhitomir : ZhITI, 2001 - 312 s.
13. Klebanova T.S., Ivanov V.V., Dubrovina N.A. Metodi prognozuvannya. Navchalniy posibnik ; Harkivskiy derzhavniy ekonomichniy universitet - Harkov: vi.-vo HDEU, 2002. - 372 s.
14. Legkostup I.I. Osoblivosti formuvannya mistsevih byudzhetiv Ukrayini ta shlyahi zmishchennya yih dohidnoyi bazi // Formuvannya rinkovih vidnosin v Ukrayini. - 2010. - No 3(106). -S. 165-170.
15. Markuts Yu.I. Innovatsiyini pidhodi v upravlinni resursami byudzhetu velikogo promislovogo mista: dis. ...kand.. ek. nauk: 08.00.08 / Markuts Yuliya Igorivna; M-vo osviti i nauki Ukrayini, Kiyivskiy nats. torgovelo-ekonomichniy un-t. - K, 2015. - 168 s.
16. Matsyura S.I. Transferti v sistemi mizhbyudzhetnih vidnosin // Aktualni problemi ekonomiki. - 2009. - № 5. - S. 223-229.
17. Mistobuduvannya, teritorialne i strategichne planuvannya: organizatsiyno-ekonomichni, pravovi, suspilni ta ekologo-tehnologichni aspekti: monografiya / pid redaktsiyu Bogachova S.V. - Makiyivka: TOV «Tsifrova tipografiya», 2014. - 534 s.
18. Novikova N.V., Pozdeeva O.G. Prognozirovaniye natsionalnoy ekonomiki: Uchebno-metodicheskoye posobie ; Uralskiy gos un-t. - Ekaterinburg: Izd-vo Ural. gos. ekon. un-ta, 2007. - 138 s.
19. Ofitsiyiniy sayt Pereyaslav-Hmelnihtskoyi miskoyi radi. : <http://phm.gov.ua/>
20. Pashuta M.T., Kalina A.V. Prognozuvannya ta makroekonomichne planuvannya : navch. posib. ; Mizhregion. akad. upr. personalom. - K. : Vid-vo Mizhregion. akad. upr. personalom, 1998. - 192 s.

21. Poteryaylo I. Srednesrochnoe planirovanie v byudzhetnom protsesse Ukrainy // Vestnik KNTEU. – 2009. – № 4. – S. 38-45.

22. Semenenko O.G. Analitichne planuvannya rozvitku molochnoyi galuzi na osnovi metodu analizu ierarhiy: zb. nauk. pr. // Ekonomichnyi visnik universitetu: zbirnik naukovih prats uchenih ta aspirantiv. Vipusk 16/1. - Zb. nauk. pr. – Pereyaslav-Hm.: DVNZ Pr-Hm. DPU. - 2011. – S. 49-55.

23. Zatonatska T.G., Shimanska O.A. Serednostrokovye prognozuvannya byudzhetnih vidatkiv: zarubizhnyi dosvid // Finansi Ukrainy : naukovо-teoretichnyi ta informatsiyno-praktichnyi zhurnal Ministerstva finansiv Ukrainy. - 2012. - № 1. - S. 67-77.

24. Suntsova O.O. Mistsevi finansi. Navch. posib.[dlya stud. vishch. navch. zakl. K.: Tsentр uchbovoyi literaturi, 2008. – 488 s.

25. Uskov I.V. Teoretichni pidhodi do dosyagnennya zbalansovanosti mistsevih byudzhetiv // Ekonomika, finansi, pravo. – 2011. - № 4. - S. 19-22.

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Семененко Олена Газисівна, старший викладач кафедри політичної економії

e-mail: gazisovna@mail.ru

Зелик Сергій Сергійович, викладач кафедри політичної економії

e-mail: fazer400@ukr.net

Боголіб Максим Анатольович, викладач кафедри політичної економії

e-mail: boholib@mail.ru

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»,

вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький, Київська обл., Україна, 08401

ДАНИЕ ОБ АВТОРАХ

Семененко Елена Газисовна, старший преподаватель кафедры политической экономики

e-mail: gazisovna@mail.ru

Зелик Сергей Сергеевич, преподаватель кафедры политической экономики

e-mail: fazer400@ukr.net

Боголиб Максим Анатольевич, преподаватель кафедры политической экономики

e-mail: boholib@mail.ru

ГВУЗ «Переяслав-Хмельницький ГПУ імені Григорія Сковороди»,

ул. Сухомлинского, 30, г. Переяслав-Хмельницький, Киевская обл., Украина, 08401

INFORMATION ABOUT AUTHORS

Semenenko Elena Hazysovna, Senior Lecturer, Department of Political Economy

e-mail: gazisovna@mail.ru

Zelyk Sergey Serheevych, teacher, Department of Political Economy

e-mail: fazer400@ukr.net

Boholib Maxim Anatolievich, teacher, Department of Political Economy

e-mail: boholib@mail.ru

«Pereyaslav-Khmelnytsky Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University»

Suhomlinsky Str., 30, Pereyaslav-Khmelnytsky, Kyiv region, 08401, Ukraine

УДК 658.14/.17

РЕФІНАНСУВАННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Чередник В.А.

Предметом дослідження виступає система фінансових операцій як категорій, котрі забезпечують підвищення платоспособності підприємства.

Мета написання статті. Полягає в дослідженні шляхів покращення управління дебіторською заборгованістю підприємства, визначення методів рефінансування.

Завдання дослідження. Розглянути основні форми рефінансування дебіторської заборгованості, зокрема такі як: факторинг, форфейтинг, облік векселів, виданих покупцям продукції.

Методологія проведення роботи. Робота виконана за результатами дослідження сучасних вітчизняних і зарубіжних поглядів вчених на управління дебіторською заборгованістю.

Результати роботи. Висвітлено основні форми рефінансування дебіторської заборгованості та визначено переваги застосування: факторингу, форфейтингу, обліку векселів, виданих покупцям продукції.

Галузь застосування результатів полягає в тому, що викладені пропозиції з питань рефінансування дебіторської заборгованості можуть бути використані керівниками та фахівцями